

Een vijfde Uitstapje naar het Walenland

door Dr. JAN GRAULS.

Dit is de vijfde studie welke wij wijden aan J. HAUST : *Dictionnaire liégeois* (Luik, H. Vaillant-Carmanne, 1929); de vier vorige verschenen in den VI^{en}, VII^{en}, VIII^{en} en IX^{en} jaargang van deze *Handelingen*.

Zoals in onze vroegere bijdragen zullen we ook dit maal aan de hand van bovengenoemd woordenboek de aandacht vestigen op de punten van overeenkomst tusschen het Waalsch en het Nederlandsch, inzonderheid het Zuidnederlandsch.

Ter vergelijking zullen wij voortdurend verwijzen naar de bekende werken van L. W. SCHUERMANS : *Algemeen Vlaamsch Idioticon*; A. JOOS : *Waasch Idioticon*; J. F. TUERLINCKX : *Bijdrage tot een Hagelandsch Idioticon*; A. RUTTEN : *Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon*; DE BO : *Westvlaamsch Idioticon*; IS. TEIRLINCK : *Zuid-Oostvlaandersch Idioticon*; CORNELISSEN en VERVLIET : *Idioticon van het Antwerpsch dialect*; F. A. STOETT : *Nederlandsche spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen en gezegden*, 3e druk, Thieme, Zutphen.

Hieronder volgen nu onze opmerkingen en beschouwingen bij de woorden en uitdrukkingen uit J. HAUST's *Dictionnaire liégeois* die wij behandelen.

amateúr : *amateúr di colons*, amateur de pigeons ; *èlle a tot-plin dès-amateúrs* (syn. *galants, amoureux*), elle a beaucoup de prétendants.

In het Nl. heeft *liefhebber* thans vooral de eerste beteekenis, b. v. bloemen-, boeken-, duiven-, honden-, muziek-, natuurliefhebber, enz.

Vroeger echter had *liefhebber* eveneens de beteekenis van minnaar, zooals dit nu nog het geval is met D. *Liebhäber*.

cabas, m., *cabas* : 1. sac ou mallette d'écolière ; spécialt, petit sac ou panier sans couvercle, en paille tressée, en vannerie ou en étoffe,... par analogie, 2. panier en paille tressée ou en vannerie, de forme arrondie et avec couvercle...

cabasse, f., 1. *cabas*, panier de jonc ou de sparterie servant à contenir des figes ; 2. petit panier à une anse... servant à contenir des fraises, des cerises, des framboises ; — *plais^t, si t'ni a cabasse, ènn'aler a cabasse*, cheminer bras dessus bras dessous. [Cette acception figurée convient logiquement à *cabas* et non à *cabasse*.]

Ook in het Nl. en nu nog in het Znd. kent men het woord *kabas* of *kabaas* met de beteekenis : 1° van mandje, korfje, armkorf en 2° van mand voor of met vijgen, vijgenmat (zie *Wdk der Nl. Tl.* en DE BO en CORNELISSEN en VERVLIET, o. c.).

In het Wvl. kent men bovendien het ww. *kabazen*, arm aan arm gaan. Zij gingen al kabazende. Geliefden die kabazende wandelen (zie DE BO, o. c.). *Kabassen* heeft dezelfde beteekenis in het Antwerpsch (zie CORNELISSEN en VERVLIET, o. c.).

Vergelijk met deze beteekenis van *kabassen* de beteekenis welke *armkorf* heeft te Kortenberg (Brabant), name-

lijk : vrijster, lief, b. v. hij wandelde daar met zijnen „ermkurf” d. i. zijn lief.

clokète, cloque ou cloche, ampoule, vésicule : lès broûleûres fèt m’ni dès clokètes.

In verband met dit woord lezen wij bij J. DEJARDIN (*Dictionnaire des Spots ou Proverbes wallons*, Liège, 1891, Dl I, p. 248) volgende zegswijzen : *Quî broûle si cou s’assît so les cloquette. Il subit les conséquences de sa maladresse, de son imprévoyance.*

Als varianten worden er opgegeven : 1° si vos v’ broûlez les fesse, vos v’s assîrez so les cloquette ; 2° quî brule se d’drit, s’achît seu des cloquette ; dit laatste voor Gelde-naken.

In het Nl. is de zegswijze *Die zijn gat brandt, moet op de blaren zitten* sedert de 17e eeuw bekend (zie STOETT, o. c., n^r 604).

Een even oude variant is : *Die zijn billen brandt, moet op de blaren zitten* (zie C. TUINMAN : *De oorsprong en uit-legging van dagelijks gebruikte Nederduitsche Spreekwoorden*, Middelburg, 1726, dl I, p. 87, 296, 331, 370).

coûrtinnemint (F), adv., 1. récemment : *çoula s’a passé coûrtinnemint* (F) ; — 2. prochainement : *i vèrè coûrtinne-mint* (F). [Dérivé de *coûrt*.]

Vergelijk met dit Waalsch bijwoord het Nl. bijwoord *kortelings* dat in de Znd. schrijftaal algemeen met betrekking tot de toekomst wordt gebezigd terwijl het in het Nnl. alleen slaat op het verleden en een synoniem is van : kort geleden, sedert kort, onlangs (zie CONST. H. PEETERS : *Nederlandsche Taalgids* [Antwerpen, 1930]). Het Waalsch heeft dus de twee beteekenissen van het Nl. en bovendien den adverbialen vorm welke onbekend is in het Fransch.

guizèle (Hesbaye) : *ine pitite guizèle, un petit effronté.*
[Néerl. *gezel, compagnon.*]

RUTTEN, o. c., vermeldt *Gezel*, z. o. Gemeene jongen of dochter. *Dat is een gezel die Jan, die Trui. Ga met zulk een gezel niet uit.* Het Luiker Waalsche *guizèle* is gebruikelijk in Haspengouw en zal dan ook wel overgenomen zijn uit het Vlaamsch Haspengouwsche *gezel*, veeleer dan uit het Duitsch, zooals Prof. A. L. CORIN vermoedt (*Au delà de Grandgagnage et de Haust, Bulletin du Dictionnaire wallon, XIX, p. 39*).

k(i)nohance, connaissance ; ... *il a fêt 'ne k(i)nohance*, il a fait connaissance d'une jeune fille ou d'une femme, il courtise. Vergelijk *kennis hebben, vrijen, verkeerung hebben, verloofd zijn*. Bepaaldelijk in Vlaamsch-België (*Wdk der Nl. Tl. i. v. kennis*).

k(i)pagnèye, compagnie ; ... *il èsteût avou si k(i)pagnèye*, il était avec sa femme.

In de 17e eeuw beteekende *gezelschap* in het Nl. een der genooten van twee ; altijd in den zin van : een echtgenoot (zie *Wdk der Nl. Tl.*).

Thans nog in 't Wvl. : echtgenoot, man of vrouw, medepaar, wederhelpt, Fr. *conjoint*. Haar gezelschap is dood. Zij en haar gezelschap (zie DE BO, o. c.).

In het Hagelandsch beteekent *gezelschap*, z. o. Gezel, gezellin (zie TUERLINCKX, o. c.), evenals in het Antwerpsch (zie CORNELISSEN en VERVLiet, o. c.) : Hij had ze' gezelschap bij (zijn lief, zijne vrijster).

rossète : *aler a rossète*, aller (à cheval) en croupe, ou comme une amazone, mais sans selle ; ... [dér. de *rosse, cheval*].

In het Mnl. kende men de uitdrukking *tors, torse, te ors*

met de beteekenis van : te ros of te paard. Later zegde men *te ros* en thans *te paard*.

In het Wvl. treft men nog den vorm met omgezette *r* *te ros* aan, namelijk in *ten dosse* uit *te d-orse*, eveneens met de beteekenis van *te paard* doch ook van snel, vlug, b. v. Hij ging er te dorse naartoe. Hij liep te vollen dorse (d. i. zoo-veel hij loopen kon) (zie DE BO, o. c., i. v. *dors*).

strognî (t. d'argot), escroquer, flouter : *on s'fêt strognî è ç botique la*. [Anc. fr. *estrongner*, étronçonner. — Le sens primitif survit dans *strogni l'cawe d'on dj'vâ* (Ben-Ahin), écouer un cheval.]

FR. GODEFROY (*Lexique de l'ancien français*) verklaart *estrongner* door : étronçonner, ébrancher, étêter, élaguer.

Vergelijk daarmede de werkwoorden *snoeien* en *snijden*. SCHUERMANS (o. c.), vermeldt *snoeien*, b. en o. w., achterhouden, niet al zijn getrokken geld afgeven : *die fabriek-gast snoeit alle weken een franc*. Vanhier : *snoeier*, *snoeïster*, *snoeierigge* (Oostvl., Gent).

Ik heb het ww. *snoeien* met die beteekenis gehoord te Gent en te Deurle.

IS. TEIRLINCK (o. c.) vermeldt het ww. *snijden* met de beteekenis van : *iemand snijen*, eig. hem ontmannen ; fig. hem alles afspelen ; hem erg bedriegen. Van iemand, die niets meer bezit, zegt men : *hie es gesneen en gereen*.

CORNELISSEN en VERVLÏET (o. c.) geven eveneens *snijden* : Iemand meer rekenen, meer doen betalen dan behoorlijk is. In dieë winkel snijen ze de menschen. Hij hee' mij eens vastgehad, maar laat 'em komen, ik zal 'em snijen.

In Denderwindeke (Oost-Vlaanderen) zegt men b. v. *hij hee 20 frang gesneën* van iemand die 20 fr. achterhoudt op een som die hij aan iemand anders moest geven.

Het *Wdk der Nl. Tl.* vermeldt insgelijks *snijden* met de beteekenis van afzetten. Bij *snoeien* (II) geeft het ook de

beteekenis : stelen, gappen, snaaien en schrijft bovendien : „Misschien hetzelfde woord als *snoeien* (I), takken inkorten „of wegnemen.” Bij *snaaien* wordt o. m. als beteekenis opgegeven : stilletjes wegkapen ; met een gauwigheid of op slinksche wijze zich een voordeel verschaffen of winst behalen. Over de etymologie van *snaaien* leest men er het volgende : „Volgens FRANCK-V. WIJK een gewestelijke „vorm naast *Snijden*, die vervolgens als een zelfstandig „woord is beschouwd. Deze verklaring is echter niet be- „vredigend, zoowel omdat geen analoge vorm valt aan te „wijzen, als met het oog op de semantiek en op gelijkbet. „*Snoeien*...”

Wanneer men de beteekeniswijziging nagaat van oudfr. *estrongner*, Waalsch *strogni*, Zuidnl. *snoeien* en *snijden* dan komt mij *snaaien* als gewestelijke vorm naast *snijden* heelemaal niet onwaarschijnlijk voor.

tchè : *fé s'tchè*, épargner, faire son pécule ; t. de jeu, récupérer son capital ou sa mise ; *dju ra m'tchè* (Verviers), j'ai repris ma mise ; *chaque su tchè* (ib.), à chacun son dû ; *c'est l'pârt dè tchè*, c'est la première partie (où le gagnant reprend sa mise ; en fr.-liég. „c'est la part du chat”). [Prob^t emprunté anc^t du fr. *chef* (capital, avoir) ; mais le mot s'est confondu depuis longtemps avec *tchèt* (chat).]

In jg. VIII van deze *Handelingen* heb ik er reeds op gewezen dat de Waalsche uitdrukking *c'est l'pârt dè tchè* m. i. wel degelijk verband houdt met *tchèt* (chat). Immers we kennen in het Nl. *Eerste gewin is kattespin*, en in het D. *der erste Gewinn ist Katzengespinn*.

In verband met de uitdrukking *fé s'tchè* lezen we nog bij J. DEJARDIN (*Dictionnaire des Spots ou Proverbes wallons*, Liège, 1891, dl I, p. 145) : *Fer s'chet*, Faire des économies, ramasser un petit pécule, et en mauvaise part, détourner ce qui doit revenir à d'autres. Cité par FORIR. *Dict...*

Te Iddergem (Oost-Vlaanderen) zegt men *Een kat maken* d. i. geld verduisteren van zijn ouders door veldvruchten, als b.v. graan, te verkoopen zonder dat de ouders het weten en met het doel dit geld achter te houden.

Het *Rheinisches Wörterbuch* vermeldt eveneens *Katze mache* hinter der Hand etwas verkaufen, Düren-Wissersh.

A. L. CORIN (o. c., p. 115) doet bij W. *tchè* opmerken : „Cp. l'all. *Katze* = 1° „*chat*”, 2° „Geldkatze, *bourse*” „(mais dans ce sens, *Katze* est considéré comme étant „peut-être d'origine russe : *kota*).” Van Russische afkomst? Dat schijnt me twijfelachtig, vooral wanneer men denkt aan de beteekenis van *tchè*, *Katze*, *kat*, in het Waalsch, het Rijnlandsch en het Oostvlaamsch.

valèt, m., 1. garçon, enfant mâle ; jeune homme (opp. à *bâcèle*, *crapôde*)... 2. valet (au jeu de cartes, voy. *padje*).

FR. GODEFROY (o. c.), vermeldt als beteekenissen van het oudfr. *vallet*, s. m., enfant mâle, garçon ||page, écuyer ||aide du maître ou du patron, apprenti...

In het Mnl. beteekent *knecht* : jongeling, jong man, zoowel gehuwd als ongehuwd, doch vooral het laatste ; bij uitbreiding : knaap, jongen, aankomende jongen, en in nog ruimere opvatting : ieder kind van het mannelijk geslacht, ook een pasgeboren knaapje (zie *Mnl. Wdk.*).

Bij DE BO (o. c.) lezen we verder *knecht(e)jongen*, m. knechtje, knaap, fr. *garçon*. De school voor de knechtjongens... Zoon, fr. *filz*. Hij heeft drie knechtjongens en een meisejong.

In het Antwerpsch hebben we nog *knechtjeshuis*, o. — Stedelijk weezengesticht voor jongens en *knechtjesjongen*, m. — Weesjongen die in het knechtjeshuis of stedelijk weezengesticht verblijft (zie CORNELISSEN en VERVLLET, o. c.).

In het Nnl. is *knechtje* met de beteekenis van jongen, in tegenstelling met meisje, verouderd.

Waalsch en Westvlaamsch zijn dus op het ofr. en Mnl. standpunt gebleven.

valéye, vallée ; ... *toumer* (ou *pèter* ou *règuiner*) *al valéye dès grés* ou *dè teút*, tomber, dégringoler du haut de l'escalier ou du toit ; *rider al valéye*, descendre en glissant ; *l'éwe coürt a valéye*, l'eau dévale ; *avou on bagn di pîds*, on sèche *li song' a valéye*, on fait descendre le sang.

Het oudfr. bijwoord *laval* en het Waalsch *lávà* betee-kenen *beneden*.

In het Mnl. hebben we het substantief *dal*, *dael* waarbij VERDAM opmerkt : „Vooral is *dal* gewoon in de bijw. uitdr. „*te dale* (*te dael*), ook in den samengetrokken vorm *tale*, „waarnaast ook een enkele maal de vorm *dale* (*dael*) voor-„komt. Naar *beneden*, *neder*.” Uit de talrijke voorbeelden van het Mnl. *Wdk* haal ik enkel aan : Menghen Troyen sloeghen sy dael,... verder : Doe ic niemant en sach, leyde ic mi wederomme dale, ende dede mijne oghen toe,...

Voor het modern Nl. merkt het *Wdk der Nl. Tl.* op bij het w. *dal* : „*Te dale*, *ten dale*, naar *beneden*, *neder* ; ook „in overdrachtelijken zin. Reeds in het mnl., thans niet „meer in gebruik.” Hetzelfde *Wdk* vermeldt eveneens *daal* als samentrekking uit *te dale* en met de beteekenissen 1° naar *beneden*, *nederwaarts*, *neder* en 2° *beneden*, *ter neder* en voegt er aan toe : „Gewestelijk nog in gebruik, „o. a. in N.-Holland en in Deventer... In Gelderl. kent „men ook *om dale*, naar *beneden*.”

Het bijwoord *daal* is nog springlevend in Zuid-Nederland, o. m. in het Hagelandsch, in het Haspengouwsch en in het Hasseltsch ; het wordt afzonderlijk en in tal van samenstellingen gebruikt. Zoo zegt men b. v. in het

Hasseltsch : zε. jə bo: və ni: da.l, zift-je boven? neen, daal (beneden).

In het Hagelandsch heeft men talrijke samenstellingen als *daalbinden*, omlaagbinden, *daalboogen*, nederbuigen, *daalbukken*, *daaldoen*, *daalgaan*, zakken, *daalgeraken*, *daalgieten*, *daalhouden*, *daalleggen*, *daalliggen*, *daalloopen*, *daalritsen*, nederglijden, al glijdende doen vallen, *daalschieten*, *daalslaan*, *daalsmijten*, *daaltrekken*, *daalvallen*, *daalvliegen*, *daalwerpen*, *daalzitten*, *daalzetten*, enz. (zie TUERLINCKX en RUTTEN, o. c.).

Het *Rheinisches Wörterbuch* vermeldt eveneens het bijwoord *dal*, *däl* met de beteekenis van : nieder, zu Boden, tief herab, niedrig ; en met samenstellingen als : etwas (einen, sich) *dal setten* (*schmiten*, *werpen*, *legen*, *schlohn*, *duhn*, *brengen*, *treden*, *trampeln*) ; *d. fallen* (*ligen*, *hucken*). De voor het Rijnlandsch gegeven voorbeelden zijn juist dezelfde als in het Hagelandsch en het Haspengouwsch.

valser ; fig., *djèl f'rè valser* (qqf. *van'ser*) *foû d'la*, je le ferai déguerpir.

Deze zin luidt in het Nl. : ik zal hem daar buitenwalsen. Zie ook onze opmerkingen bij *danser*, *Handelingen*, jg VII, p. 263.

vanter ; *i n' si fât nin vanter d'ine bèle djoûrnêye divant qu'èle ni seûye oute*.

In het Nl. : Men love geen dag, of hij zij ten avond ; D. Man muss den Tag nicht vor dem Abend loben.

vârlèt, valet (de ferme) : *li mèsse vârlèt*, le premier valet de la ferme ; Nl. *de meesterknecht*.

vé, veau ; *pwèrter in-èfant a crâs vé*, à la façon d'un veau gras.

Op het w. *crâs*, gras, licht Prof. HAUST deze uitdrukking

verder toe : „porter un enfant sur son dos, les jambes de l'enfant étant ramenées sur le devant”.

We hebben dezelfde uitdrukking in het Maastrichtsch : *kèjfkvet dragen*, op den rug hangend dragen van een persoon, die dan bij een vet kalfje vergeleken wordt (zie C. BREULS, *Vademecum handelend over Maastrichtsch Dialect*, Maastricht, 1914); in het Hagelandsch : *kalfke vet spelen*, op den rug dragen, zie TUERLINCKX, o. c.; CORNELISSEN en VERVLiet, o. c., i. v. : *kalf. Kalfken-vet dragen*, een kind op zijnen rug laten hangen en rond-dragen.

Zie ook A. DE COCK en Is. TEIRLINCK, *Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland*, dl I, p. 301 en dl IV, p. 327.

Is 't kalfje vet? „vraagt men schertsend aan een kind „dat door iemand op den rug wordt rondgedragen, terwijl „men het hier en daar eens in 't vleesch knijpt” (*Wdk der Nl. Tl.*). In het Rijnland kent men hetzelfde draagspelletje : „Man trägt das kind huckepack und fragt : *Wer well e fett „Kälſche gelde* ; nach der Gegenfrage : *es et och fett*, kitzelt „man das Kind” (*Rheinisches Wörterbuch*).

vedìe, f., verge, baguette longue et flexible.

Prov. : *i done dès vèdjes po-z-èsse batou*, il fournit des armes contre lui-même ; *i qu'irt lès vèdjes qu'i sèrè batou*, il cherche sa propre punition.

Dit spreekwoord is bijna algemeen verspreid in het Zuidnl. Zie RUTTEN (o. c., i. v. *gat*) : *Eene roede voor zijn eigen gat maken*, zich zelve onaannameheden berokkenen. CORNELISSEN en VERVLiet (o. c.) : *'En roei maken veur zijn eigen gat*, iets doen, dat later tot uwe eigen straf of schande dienen zal. A. JOOS (o. c.) : *Een roe maken veur zijnen eigen rug*, op ouders die hunne kinderen bederven. Is. TEIRLINCK (o. c.) : *'n Roe snijen (of make) veur zijn*

ai(g)e gat, van ouders die hun kind bederven ; van iemand die iets doet, dat hem straf zal bijbrengen.

In de oudste Nl. spreekwoordenverzameling, de *Proverbia seriosa*, lezen we reeds *Menich maket een roede tot sijns selfs eers* ; het spreekwoord wordt later met kleine varianten opgenomen in de voornaamste verzamelingen der 16e, 17e en 18e eeuw (zie de lijst bij HARREBOMÉE, *Spreekwoordenboek der Nl. Taal*, dl I, p. 7, dl II, p. 223 en dl III, p. 103).

Het verwondert me dan ook zeer dat Prof. STOETT deze oude en nog zoo verspreide zegswijze niet in zijn verzamelwerk heeft opgenomen. Het *Wdk der Nl. Tl.* heeft ze behoorlijk toegelicht.

AUGUSTO ARTHABER (*Dizionario Comparato di Proverbi e Modi Proverbiali*, Milano, Ulrico Hoepli, p. 490) geeft de lezingen in het Ital. *aguzzarsi il palo sulle ginocchia*, Lat. *saepe sui dorsum caesoris virga cecidit*, Fr. *tel porte le bâton dont il est battu* of nog *il a fait la verge dont il est battu*, Duitsch *sich selbst eine Rute binden*, Eng. *to gather a rod for one's own breech*.

Of het spreekwoord in deze verschillende talen nog zoo levend is als in het Waalsch en het Zuidnl. kan ik natuurlijk niet zeggen. In het Nnl. schijnt het in alle geval weinig verspreid te zijn en dat zal dan ook wel de reden zijn waarom STOETT het niet heeft opgenomen.

Prof. HAUST vermeldt als tweede beteekenis van *vedje*, *canne à pêche* : *pèhî al vedje*, *pêcher à la ligne*.

Vergelijk daarmede Eng. *rod*, D. *Rute* en Nl. *roede*, *hengelroede* waarmede de hengelstok wordt bedoeld.

Een volgende beteekenis van *vedje* is : (Hesbaye) *timon*, dans l'expr. *li dj'vâ di d'zos vedje*, le cheval de droite dans un attelage.

In het Zuidnl. heeft *roe(de)* juist dezelfde beteekenis.

Zie RUTTEN (o. c.) : *Een peerd te roei spannen*, een peerd aan den rechterkant des wagens spannen, om het te mennen ; CORNELISSEN en VERVLIIET (o. c.) : De rechterzijde van een gespan. Op of in de roei gaan (wordt gezeid van 't peerd dat aan de rechterzijde gaat nevens het handpeerd) ; A. JOOS (o. c.) : *Een peerd in de roe leggen* ; Is. TEIRLINCK (o. c.) : *E perd ter roe le(gg)en* ; DE Bo (o. c.) : *op de roe liggen, op de roe gaan* (wordt gez. van 't peerd dat aan de rechter zijde gaat nevens het handpeerd).

Dr. R. VAN DER MEULEN maakt bij dit woord volgende opmerking in het *Wdk der Nl. Tl.* : „Met roe of roede is hier „vermoedelijk de dissel (boom) bedoeld : daar de voerman „links in den wagen zit, is de dissel aan zijn rechterzijde ; „het roepaard is het vandehandsche of rechtsche paard, „het handpaard het bijdehandsche of linksche paard.”

Het vermoeden van Dr. VAN DER MEULEN wordt volkomen bevestigd door het *W. li dj'vâ di d'zos vèdje*, letterlijk : het paard van onder (beneden) de roede.

Bij het w. *pané*, waarmede in het Waalsch een deken of boerenzadel wordt bedoeld welke men op het linksche paard legt, zegt Prof. HAUST : „ce cheval (de gauche), „que monte le conducteur du chariot, s'appelle *li dj'vâ* „*d'pané* ou *d'al min* ; celui de droite est *li dj'vâ di d'zos* „*vèdje* ou *d'foû min*.”

Nl. handpaard of bijdehandsche paard stemt dus overeen met *W. dj'vâ d'al min* en Nl. roepaard of vandehandsche paard met *W. dj'vâ di d'zos vèdje* of *dj'vâ d'foû min*.

In het licht van deze verklaringen zijn ons thans ook duidelijk de Oost- en Westvlaamsche zegswijze : *Noch ter roe noch ter hand willen* (van menschen, kinders) in geen geval willen (zie Is. TEIRLINCK, o. c. en DE Bo, o. c.).

Ik meen dat er wel eens mocht gewezen worden op de overeenkomst tusschen het Zuidnl. *roe(de)* en het Waalsche *vèdje*.

vèneràbe, *vénérable*; — s. m., *ostensoir* (F).

In het kerkelijk Latijn noemt men de H. Hostie *venerabile*; het vaatwerk waarin een H. Hostie op zichtbare wijze ter aanbidding wordt uitgesteld heet in het Nl. : *monstrans*, *remonstrans*, *ostensorium*, *venerabel*, *hoogwaardig* (zie M. C. NIEUWBARN : *Beknopt, Kerkelijk Handwoordenboek*, Tilburg, 1910).

In het Antwerpsch kent men het subst. „*Hoogwèèrdig*, „*znw.*, o. — Het H. Sacrament met de gouden of zilveren „*kunstvaas*, waar het in rust. De pastoor droeg het Hoogwèèrdig. Ook *venerabel*.

„— H. Sacramentsdag en de plechtigheid 's Zondags „*daarna*. 's Zondags mee Hoogwèèrdig gaat de processie „*uit*” (zie CORNELISSEN en VERVLiet, o. c., *Aanhangsel*).

A. RUTTEN (o. c.), doet opmerken bij het w. *Venerabel*, z. o. : In 't Haspengouwsch en gansch Vlaamsch België door is *Venerabel* een kunstvaas van zilver of goud, waar eene Heilige hostie in is. — Ook *Hoogweerdig*.

In het Hagelandsch beteekent *Hoogweerdig*, z. o. H. Sacramentsdag. *Hoogweerdig ging hij nog met de processie meé* (zie D. CLAES, o. c.).

In het Waasch is *Hoogweerdig*, z. nw., o., een synoniem van Allerheiligste (Sacrament des Altaars) en *Hoogweerdigdag* de benaming van H. Sacramentsdag (zie A. Joos, o. c.).

IS. TEIRLINCK (o. c.), vermeldt *Hoogwerdig*, o. 't *Hoogwerdege*, 't *Hoogwerdegste*, de H. Hostie.

Zie ook dienaangaande *Wdk der Nl. Tl.*

verdeûr, *verdure* : *dèl* ou *dès verdeûrs*, *des légumes*; *dèl sope às verdeûrs*; *magnî dès verdeûrs*; *miner dès verdeûrs à martchî*. [Anc. fr. *verdor*.]

Reeds in het oudfr. had *verdor* de beteekenis van versche groenten. Vergelijk ook met het W. meervoud *verdeûrs*

het Nl. *groenten* en het Zuidnl. *Groenigheid*, z. v. Moeskruid. *Eene soep met groenigheid in* (zie RUTTEN, o. c.; CLAES, o. c.; CORNELISSEN en VERVLiet, o. c. en SCHUERMANS, o. c.).

vért, f. *vète*, vert, -e;

s. m. l. herbe verte : *diner dè vért às bièsses*, opp. à *dè sètch*, du fourrage sec.

Zie CORNELISSEN en VERVLiet (o. c.), *gruun*, groen voeder. 'En koei eët gèren veul gruun; en RUTTEN (o. c.), *Groen*, z. o. — Groen voeder. *De koeien zijn op 't groen*. Vergelijk ook onze opmerkingen bij W. *sètch*, sec (*Handelingen*, jg. VIII, p. 135).

vèrt-di-gris, vert-de-gris.

In het Hasseltsch kent men voor het kopergroen (kopercarbonaat) geen andere benaming dan *fè-rdègrè-j* of *fa-rdègrè-j*. Het zou wel eens interessant zijn na te gaan hoever dit Fransche woord is doorgedrongen in het Zuidnl. In de steden Leuven, Mechelen, Halle, Dendermonde is het ingeburgerd en wel met den *f*-vorm : *fert-de-gris*. In Leuven luidt het *ferdègri*.

vèssèye, vessie : *ine vèssèye di pourcé po fé 'ne blague al toúbac'* ou *ine vèssèye al toúbac'*; — cloque, ampoule, syn. *clokète*; — bulle de savon : *sofler dèss vèssèyes avou 'ne pîpe*;

Vergelijk met het eerste Waalsche voorbeeld het Nl. *varkensblaas* en *tabaksblaas*; verder Antwerpsch *blaas*, Nl. *blaar*; zie CORNELISSEN en VERVLiet (o. c.): Ik heb mijn hand verbrand en daar is 'en groote blaas op; ten slotte Znl. *blaaskes maken*, Nnl. zeepbellen, bellen blazen (zie CONST. H. PEETERS, o. c., i. v. : *blaas*).

vèy ou *vèyi*, voir ;

i n' veût nin foû d'sès-oûy ou *pus lon qui s'narène* ; op de woorden *oûy*, s. m., œil en *loukî*, regarder, vermeldt Prof. HAUST eveneens : *i n'wèse loukî foû d'sès-oûy*, par timidité ou par dissimulation ;

De zin van deze Waalsche uitdrukking is niet heel duidelijk. In het Zuidnl. hebben we : *nie(t) uit zijn oogen zien van de(n) vaak*, *van koppijn*, enz., geweldigen vaak, geweldige hoofdpijn hebben ; *te lui zijn dat men uit zijn oogen ziet*, uitnemende lui zijn (zie CORNELISSEN en VERVLJET, o. c., i. v. oog).

Naar ik uit de taal van verschillende Luiksche Walen meen te mogen afleiden is de Waalsche uitdrukking een equivalent van het Zuidnl. *uit zijn oogen zien*, goed toezien, waakzaam, voorzichtig zijn. De Luiksche uitdrukking stemt niet enkel naar den vorm maar ook naar de betekenis overeen met de Zuidnederlandsche. Terloops zij gezegd dat de verklaring welke het *Wdk der Nl. Tl.* s. v. *oog* van deze uitdrukking geeft, niet heelemaal juist is. Daar staat inderdaad : *Uit zijn oogen moeten zien*, in Zuid Nederland : voorzichtig moeten te werk gaan, bepaaldelijk met betrekking tot uitgaven, en dus : moeite hebben om rond te komen.

DE BO (o. c.), zegt *Uit onze oogen zien* (op zijn hoede zijn, met voorzichtigheid te werke gaan).

A. JOOS (o. c.), vermeldt : *Uw oogen goed opendoen, uit uw oogen zien*, wel opletten.

A. RUTTEN (o. c.), alleen preciseert wat : *Moeten uit zijne oogen zien*, voorzichtig moeten zijn, zijn best moeten doen, spaarzaam moeten zijn. *Veel boeren moeten uit hunne oogen zien, om hunne pacht te kunnen betalen.*

IS. TEIRLINCK (o. c.) : *Ge moet uit ou (uw) oo(g)e' zien*, ge moet goed toezien, waakzaam, voorzichtig zijn. Op het w. *zien* zegt dezelfde auteur : *Uit zijn oo(g)e' zien*, goed

opletten : 'k moest uit mijn oo(g)e' zien as 'k over da' lank en smal brugske genk ; iemand die kommerse doet, moet uit zijn oo(g)e' zien.

CORNELISSEN en VERVLiet (o. c.) : *Uit zijn oogen zien*, op zijne hoede zijn, met voorzichtigheid te werk gaan. As ge winkel houdt, dan moette goed uit oew oogen zien.

De door TEIRLINCK en CORNELISSEN en VERVLiet gegeven verklaring past het best voor Zuid-Nederland. Die van het *Wdk der Nl. Tl.* is te beperkt.

çou qu'on n' veût nin n' grîve nin ;

Prof. HAUST verklaart deze zegswijze bij het ww. *grêver*, grever, l. oppresser par qch. de pénible, chagriner, accabler (le cœur) : *çoula m'grîve li coûr ; çou qu'on n' veût nin n' grîve nin* (sens arch., inusité en dehors de ces expr.).

De Nl. tegenhanger van dit W. spreekwoord is *Wat niet weet, wat niet deert*. Het is een onzer oudste Nederlandsche spreekwoorden ; men vindt het, met kleine varianten, in onze voornaamste verzamelingen (zie HARREBOMÉE, o. c., dl III, p. 277). Thans is het nog zoo goed als algemeen verspreid in Zuid-Nederland.

A. JOOS (o. c.), vermeldt *Die niet en weet of ziet, die en deert* waaraan men somtijds toevoegt : *die niet en eet, die en smeert*.

CORNELISSEN en VERVLiet (o. c., Aanhangsel), geven : *Nie(t) en we(e)t, nie(t) en let*.

In het Haspengouwsch klinkt het prozaïsch : *Wat men niet weet, deert niet* (zie RUTTEN, o. c., i. v. weten).

In het Land van Aalst klinkt het letterlijk als in het Waalsch : *niet en ziet, niet en deert* ; zie STOETT (o. c., n^r. 2546) waar ook als equivalent opgegeven wordt voor het D. *was ich nicht weisz, macht mich nicht heisz* ; voor het Eng. *what the eye does not see, the heart does not rue* ; voor het Fr. *ce que j'ignore ne me fait pas mal*. Als spreekwoord

beschouwd komt deze Fransche vorm mij heel wat minder geslaagd voor dan de Waalsche. De Waalsche evenals de Nl. en de Duitsche is rhythmischer, concieser en sprekender dan de Fransche.

Il èst bin vèyou (ou vèyou vol'ti) tot costé ou d'tot l'monde ; Vergelijk met vooral Zuidnl. : *hij is overal of van iedereen goed of gaarne gezien.*

i veût vol'ti lès crapôdes, il aime les filles ; Nl. hij ziet de meisjes gaarne.

i s'vèyèt vol'ti, ils s'aiment ; Nl. zij zien malkander gaarne.

Vergelijk ook D. *zich gerne sehen*, zie A. L. CORIN, o. c., p. 115.

vèye, interj., t. arch. et rural, vois, regarde, tiens (litt^t voyez-vous ; *vèye* est abrégé de *vèyez-ve* comme *ave, save, de avez-ve, savez-ve*) : *vo-l'-la, vèye ! le voilà, tiens ! ; vola, vèye, qu'on bé djoû... ; vèye ! quèle avintèure (CHOIX, 46), ah ! quelle aventure !*

In het Zuidnl. is de imperatief van *zien* eveneens een tusschenwerpsel geworden met dezelfde beteekenis als in 't Waalsch.

Vergelijk RUTTEN (o. c.) : „*Zien*. In den imper. luidt „*zien se, si (i kort). Dooë se, dooe lé ter na (St-Truiden). „Si ! si ! wa goo ter nauw doen? (Godsenhoven). (Bijna „overal in Vlaamsch-België.)” Verder : „Sei, tus. drukt verwondering uit. Sei ! zift ge nog hier?”*

Voor het Hagelandsch vermeldt TUERLINCKX (o. c.) : *Dä se, nou goit het reëgele ! (Zie daar, nu gaat het regenen.) Oeren hoed? Douë es ter se. (Uw hoed? Daar is hij, zie.)*

SCHUERMANS (o. c.) geeft : „*See, sei, sij, soei*, uitroeping „van verwondering : *see ! wie dat daar is ! (Vl., Br.). 't Is „eene verbastering van zie, in 't fr. tiens.”*

DE Bo (o. c.) vermeldt bij het ww. *zien* : „De imperatief

„zie zonder klemtoon (en dus klinkende lijk ze) wordt na „een woord gesteld in den zin van fr. *voici, voilà*. Waar is „mijn hoed? hier ze. Daar ze! dat komt er van... Het volk „zegt nooit *zie hier* of *zie daar*.”

Verder geeft DE BO : „*Sei* of *seide* of *soei* ! Uitroepwoor- „den die al ver aan fr. *tiens* beantwoorden. Sei, zijt gij „daar, allo doe ne keer plakken-handjes (zegt b. v. eene „moeder aan haar kindje dat binnenkomt)...

„— *Sei-sei* of *seide-seide* of *soei-soei*, beantwoordt eerder „aan fr. *allons allons*. Seide seide, ge moet u daarom niet „kwaad maken. Soei soei ! gij doet weêrom eene dwaas- „heid.”

In het Hasseltsch drukt men *vo-l'-la, vèye* ! le *voilà, tiens* ! uit door *dv. ε-s əm sɛ*, daar is hij, zie !

IS. TEIRLINCK (o. c.) : „*see* (zachtl. *e*), imp. van 't werk- „woord *zien*. Zie ! — Veel als tusschenw. gebezigd, in „'t begin van den zin. *See* (zooals *nu*), *jongene, ge moet het „weten. See see toch ! See ! die zwarte katte sprank al 't gootgat „nor buiten !*” En bij : „*Sie*, imp. van *ww. zien. Sie, dor es „de processie*. — Ook als tusschenw. : *sie, mij' kind, ge „moet braver zijn*.” Verder bij : „*Zie*, tusschenw. Uitroep „van verwondering ; fr. *tiens, voilà* ; ntl. ziedaar, ziehier. „*Zie zie ! de luch(t)bal klakt open. Zie-ze ! dor es ons broere „de saldaat !*”

A. JOOS (o. c.) : „*Si*, tusschenw., — Zie, daar zie, *tiens, „voilà. Si ! si ! wie had dat gepeisd ? Ook zi*.”

CORNELISSEN EN VERVLIET (o. c.) : „*Sè* (uitspr. gelijk „het Fr. *c'est*) en *Si*, tw. — Zie, daar zie, Lat. *ecce. Si ! wie „da' me daar hebben ! Sè ! daar is Jan ! Si ! ge zij' lijk daar „al... Nu sè ! 't is gedaan. Sè ! sè ! seffens breëktegij „oe' been !... Waar is mijn pen ? Hier sè (la-voici). Waar „woont hij ! Daar si !*”

Het W. *ww. louki*, kijken, wordt eveneens in den imper.

als tusschenwerpsel gebruikt ; zie J. HAUST (s. v. *loukî*) : „*louke*, employé comme interj., tiens : *vo-l'-la*, *louke* ! le „*voilà*, tiens ! ;...””

In *Loquela* (Woordenboek) heeft G. GEZELLE een lang artikel gewijd aan de Westvlaamsche tusschenwerpsels *gi* en *zi* welk hij beide in verband brengt met het ww. *zien* evenals de vormen *se*, *sei*, *zoei* en *zui*.

In het Hasseltsch komt de imperatief van het ww. *zien* voor in drie vormen :

1° *zε·jd* *əs* *wā*. *mantœn* *ε·s*, zie(t) eens wat hij aan 't doen is ;

2° *sε·j* *juj* *a.zix* *tā*. *mε·s* *wertə*, sie, jongen, als ik dat moest weten ;

3° *hε·ise*, hier se ; *duise*, daar se.

vèye, f., ville ;

mohone dèl vèye, auj. *mézon d'vèye*, hôtel de ville ; Nl. *stadhuis*. Het thans in het Fr. verouderde *maison de ville* is dus bewaard gebleven in het Waalsch.

vî, f. *vîle* ou *vèye*, l. vieux, vieille ;

on vî ome, un vieillard, Nl. een oude man ;

aler às vîs-omes, *às vèyès feumes* ou *djints*, aller à l'hospice de la vieillesse ; Nl. naar het oude-mannenhuis, het oude-vrouwenhuis gaan. In het Hasseltsch nu da: *maneskəs* of *wε·fkəs xum* naar de oude mannekens of wijfkens gaan.

on vî djonne ome, *on vî djôné*, un vieux célibataire ; Nl. een oude jonkman ;

ine vèye djonne fèye, une vieille fille ; Nl. een oude jongedochter ;

2. âgé ;

èle n'est nin si vîle qui m'mère, elle est moins âgée que ma mère ; Nl. zij is niet zoo oud als mijn moeder ;

dji so sîh ans pus vî qu'vos, je suis de six ans votre aîné ;
 Nl. ik ben zes jaar ouder dan gij ;

li pus vî dès-êfants, l'aîné des enfants ; Nl. het oudste
 van de kinderen ;

in-âbe qu'èst co pus d'cint-ans vî, un arbre plus que cente-
 naire ; Nl. een boom die nog meer dan honderd jaar oud is.

vihène : *aler al vihène*, aller au voisinage (pour bavarder).
 [Proprié voisine ; fém. de l'ard. *vihin*, *vèhin*, voisin ; latin
vicînus.]

In het Zuidnl. gebruikt men voor Nl. *buurt* den meer-
 voudsvorm *geburen* d. i. *buren*. Zie TUERLINCKX (o. c.) :
De hiël geboere was te biën. Hije woëint in os geboere. Zie
 ook RUTTEN, CORNELISSEN en VERVLÏET.

viker, vivre ;

viker so sès rintes ; Fr. vivre de ses rentes ;

Noordnl. van zijn renten leven ; Zuidnl. ook : op zijn
 renten leven.

Zie verder over het gebruik van Waalsch *so* en Nl. *op*,
Handelingen, jg. VIII, p. 136.

v(i)ni, *m'ni*, venir ;

vinez d'vins, entrez ; Nl. kom in of kom binnen ;

vinez foû, sortez ; Nl. kom uit of kom buiten ;

dji n'pou v'ni so s'no, je ne puis me rappeler son nom ;
 Nl. ik kan niet op zijn naam komen.

viyédje, village : *aler so lès viyédjes*, parcourir les villages
 (pour le commerce) ;

Deze Waalsche zegswijze werd in *Handelingen*, jg. VIII,
 p. 136 verkeerdelijk in het Nl. vertaald door : op reis gaan.

vizédje, visage ;

fé on seûr vizédje, Nl. een zuur gezicht trekken.

voler, v. intr. *voler* ;
voler al valéye, dégringoler.

Vergelijk TUERLINCKX (o. c.) : *daalvliegen*, omverrevallen.

vol(e)tî, volontiers ;

il oûveûre vol(e)tî, il aime le travail ; Nl. hij werkt gaarne ;

dji magne vol(e)tî dèl salåde, j'aime la salade ; Nl. ik eet gaarne sla ;

vos-èstèz vol(e)tî gâye, vous aimez à être bien mise ; Nl. gij zijt gaarne net (gekleed).

voleûr, v., vouloir ;

vôye non vôye, ou *vôye ou nin, ça s'f'rè*, bon gré mal gré, cela se fera ; Zuidnl. willen of niet, dat zal geschieden ;

volans-gn' fé 'ne porminåde? faisons-nous une promenade? Nl. willen we een wandeling doen?

vis vou-dj' édi? dois-je vous aider? faut-il que je vous aide? Nl. wil ik u helpen?

i vout ploûre, il va pleuvoir, le temps est à la pluie ;

Algemeen bekend is de Brusselsch-Fransche zegswijze *il veut pleuvoir, mais il ne sait pas*, waarmede de Franschsprekende Brusselaars wel eens spotten doch welke zij in onbewaakte oogenblikken toch gebruiken. In het Nl. luidt die uitdrukking : *het wil regenen, maar het kan niet*.

vôte, f., espèce de crêpe, omelette non levée faite de farine, de lait et d'œufs. [Anc. fr. *volte* ; du latin **vol(vi)ta*, prop^t chose roulée.]

i n'fât nin gâter l'vôte po in-ou, il ne faut pas faire les choses à demi ;

In de *Proverbia Teutonica latinitate donata* (Antwerpen, 1553) leest men reeds : *Men en sal gheen suypen om een ey verderven*, *Domum quum facis ne relinquas impolitam*. Meestal echter zegt men in de Nl. spreekwoordenver-

zamelingen : *Men sal geen struyf om een ey bederven* (zie HARREBOMÉE, dl I, p. 178 en dl III, p. 177).

Het *Wdk der Nl. Tl.* vermeldt i. v. *ei* : *Een struyf, een vla, de pap of de soep* (In Z.-Nd. : *het zuipen*) *om een ei bederven, zich benadeelen, door te groote zuinigheid.*

CORNELISSEN en VERVLiet (o. c., p. 1674) : *Het zuipen om 'en ei bederven, zich benadeelen uit gierigheid.*

DE BO (o. c., i. v. *ei*) : *Eene taarte bederven voor een ei, uit spaarzaamheid iets slecht maken dat met kleenen onkost kon goed zijn.*

STOET (o. c.) maakt geen melding van dit oude en thans nog in Zuid-Nederland verspreide spreekwoord.

vôye, f., voie, chemin, route ; — pèlerinage : *dj'a promè-tou l'vôye a Notru-Dame di Tchîvrimont ;*

Tot in de 17e eeuw had *wech* in het Nl. eveneens de betee-kenis van *bedevaart, pelgrimstocht* ; zie *Mnl. Wdk* : enen wech te Vyndome ; eenen wech te Ceulen, enz. Vergelijk ook Nl. *bidweg*, en Znl. *beeweg* (*bedevaart*).

In een *Addition de l'Ordonnance de 1345* van Luik lezen we reeds : „... elle deveroit une voie à Vendoieme...” [zie J. J. RAIKEM et M. L. POLAIN : *Coutumes du Pays de Liège, Bruxelles, 1870, tome Ier, p. 496, noot 2*). En op bl. 497, noot 6, van hetzelfde werk : „... une voie à Rochemadouz...]

Ten onrechte schrijven dan ook L. CRAHAY en ST. BORMANS in het derde deel van de hierbovengenoemde *Coutumes* (Préface, p. CXXXII) : „Les pèlerinages étaient, depuis longtemps, au nombre des peines. Ils sont nommés „*voyages* dans nos anciennes lois.”

vûse (Verviers, Malmedy), f. t. arch., voix, mélodie ;... *plais^t, plorer a hôte vûse, pleurer bruyamment.*

Prof. HAUST heeft de etymologie van dit woord uit-

voerig behandeld op bl. 272-273 van zijn *Etymologies wallonnes et françaises* (Liège-Paris, 1923). Zijn besluit luidt als volgt : „il serait très possible que le w. *våse* fût „emprunté du flamand *voois*, qui lui-même vient du „roman”.

Voos of *voois* is algemeen verspreid in Vlaamsch-België.

TUERLINCKX (o. c.) geeft : *Voos* (*voeës*), z. v. Stem. — Zegsw. : *Iemand be volle voeëzen uitlache*, iemand luidkeels uitlachen. — Zangwijze. — Verkl. : *voëiske, vuëske*.

CLAES (o. c.) : *Voozen*, onz. zw. ww. Stemmen, zijne stem uitbrengen. *Hij is naar Leuven gaan voozen*. — Zegsw. : *Iets te voozen, niets te voozen hebben*, iets, niets te zeggen, in te brengen hebben.

RUTTEN (o. c.) : *Voos*, z. v. Zangwijze. *Eene schoone voos hebben*. — *Op voos zingen*, kunstmatig zingen. — Meerv. *vozen*.

Voos, z. v. Stem (blijk van gevoelen). *Hij krijgt mijne voos niet meer*. — Sprkwz. : *Die vozen zijn nog te geven*, dat is nog te zien. *In alles zijne voos willen geven*, zich met te veel bemoeien. Verder vermeldt RUTTEN nog : *Vozen*, bed. en onz. zw. ww. Stemmen. *Ik voos voor B. Ze gaan S. vozen*. — Vanhier : *Aanvozen, in-, mee-, uit-, wegvozen* ; *vozer, vozing, voostijd*. Doch vroeger schreef dezelfde RUTTEN met dubbele o : *Afvoozen* bed. zw. sch. ww. Ongelijk geven. *Zij voosden X af op al wat hij zegde*. — Door kiezen afzetten. *Onze burgemeester wordt afgevoosd*.

CORNELISSEN en VERVLIET (o. c.) vermelden *voos* met de beteekenis : 1° van zangwijze van een lied, Fr. *air* en 2° van stem, Fr. *voix, suffrage* ; verder het ww. *voozen*, w., o. — *In iet voozen*, in iets toestemmen, er zijne goedkeuring aan hechten.

A. JOOS (o. c.) kent *voos*, z. nw., vr. : 1° Stem, *voix*. Hij heeft gisteren te veel geroepen en nu zit hij zonder voos ; 2° Gehoor, *ouïe* : Die geen voos heeft, zingt valsch ;

3° Liedje, deuntje, zangwijze ; verder het ww. *voozen* : 1° Stemmen, kiezen ; 2° Lust hebben in, geerne eten. Het peerd voost op dat gars.

IS. TEIRLINCK (o. c.), geeft als gewone beteekenis *voos* = zangwijze. Daarnaast, veelal *veus*, en verkl. *veuske* ; als ongewone beteekenis : 1° *stem*. *Tsondaas zuipt en zengt hie te vele, en tsondaas es hie zonder voos* ; 2° *stem* (in kiezing). *Hoeveel voozen heet (heeft) hie g'had?*

DE BO (o. c.) vermeldt *voois*, m., mv. vooizen : 1° Stem, fr. *voix* ; 2° Stem in de kiezing, fr. *voix, suffrage* ; 3° Stemrecht ; 4° Zangwijs van een lied, fr. *air* ; 5° Liedeken, deuntje. Verder het ww. *vooizen* : 1° stemmen ; 2° welluidend, zoetluidend, met de stem lieflijke klanken maken.

Het *Mnl. Wdk* geeft : *Voce*, znw. vr. Van lat. *voce(m)*. Door het ofra. fra. *voix* kwam in het Mnl. vooys (voys, voos). *Stem*, (als geluid). — *Vois* : 1° *Stem*, als geluid ; 2° *Stem, uitgebrachte stem*. — *Voos* (vooys) : 1° *Stem*, het geluid. Hi riep met luder voos... 2° *Stem, uitgebrachte stem*.

KILIAAN vermeldt eerst *voys/voyse*. *Vox* en *voys*, j. *keur-stemme*, suffragium. Verder nog *voos*, j. *voys*. *Vox*, en ten slotte in het *Appendix peregrinarum, absurdarum, adulterinarumque dictionum* : *voys, vox* : et Suffragium, punctum.

Evenals de Engelschen hun *voice* hebben de Vlamingen hun *voois* overgenomen uit een Fransch dialect. Hoe meer men nu naar het Oosten gaat, hoe meer het Vlaamsche leenwoord op het Waalsche begint te gelijken.

Vergelijk W. *vûse* met Hagelandsch *voos* (uitgesproken voeës) ; den vorm *voois* met *i* vinden we enkel in West-Vlaanderen.

Vergelijk verder W. *plorer a hôte vûse* met Hagel. *Iemand be volle voeëzen uitlache* en Mnl. *met luder voos*.

Ik meen dat we zonder vrees mogen zeggen dat

W. *våse* ontleend is niet aan Zuidnl. *voois* doch aan Zuidnl. *voos* dat op zijn beurt overgenomen is uit een Fransch dialect.

waguer, v. intr., ébouler, tomber en grosses masses. — Dér. et syn. *wagueler*, *wagler* (Verviers), *wagueter*, *wak'ter* (Huy). [Anc. h. all. *wâg*, vague, flot (anc. nordique *vâgr*, d'où le fr. *vague*, anc. fr. *wague*, s. f.); anc. h. all. *wagôn* (all. *bewegen*, mouvoir). Le développement sémantique est remarquable en liégeois.]

Ik wil deze afleiding niet betwisten doch ik kan niet nalaten naast W. *wagueler*, *wagler*, *wagueter* het Nl. *waggen* te plaatsen waarvan de beteekenis „niet vast staan, wankelen” heel dicht bij het W. komt. FRANCK-VAN WIJK brengt *waggelen* trouwens in verband met Mnl. *wāghen* „zich bewegen, wiegelen”, ohd. *wagôn* „zich bewegen, los zitten”.

Zie ook A. L. CORIN (o. c., p. 113) : „Plutôt que de faire „venir directement le wallon *wague* (avec a bref) de *wâg* „= vague, flot, on fera peut-être mieux de le considérer „comme un déverbal de *waguer*, venu du mha. *wagen*.”

wake ou *wak*, adj., 1. (F. H.) spongieux, mou (terrain) ; — 2. (H.) fade, insipide, nauséabond... [Onomatopée? ou néerl. *wak* (humide)?]

Prof. HAUST verwijst wel naar Nl. *wak*, vochtig, doch daar is ook Hagelandsch *kwak* of *wak*, bijv. week, log, lilachtig. *Kwak vliës(ch)*. *Kwak broeëd*. *Kwakke grond* (zie TUERLINCKX, o. c.). En deze beteekenis komt toch letterlijk overeen met de eerste beteekenis van W. *wake*.

vapeûr (néol. *va-*), vapeur ;

prinde li vapeûr (arch.), prendre le train ;

JOOS, CORNELISSEN en VERVLiet en CLAES (o. c.) vermelden *vapeur* met de beteekenis van spoortrein. CLAES

voegt er aan toe : „Werd in 't begin van den spoortrein-, „dienst veel gebruikt, maar is nu reeds verouderd.”

Is. TEIRLINCK (o. c.) geeft *Fapeur*, daarnaast *vapeur*, *avapeur*, trein en spoorweg en *Fapeurbane*, Spoorbaan.

wègne, wigne, winne, f. [All. *winde*, fr. *guinde*.] cric.

Prof. HAUST verwijst naar het D. *Winde*. Ik meen dat het Zuidnederl. korter bij den Waalschen vorm staat.

In het Hasseltsch heet een winde *wɛ-ŋ*; de overgang van *nd* tot *ŋ* is trouwens een gewoon verschijnsel in dit dialect; zoo worden grendel *grɛ-ŋɛl*, kinderen *kɛ-ŋɛr*, kussenbindel *kɛ-swɛ-ŋɛl*, enz. (zie L. GROOTAERS en J. GRAULS, *Klankleer van het Hasseltsch Dialect*, Leuven, 1930, p. 112, n° 249).

wègnî, winner, v. tr. *guinder* (un fardeau), lever à l'aide d'un cric.

RUTTEN en TUERLINCKX (o. c.) vermelden *wingen* voor Nl. *winden*.

CORNELISSEN en VERVLiet (o. c.) geven *win(de)*, znw., v. — Windas, dommekracht, Fr. *cric*; *wing*, znw., v. — Winde, Fr. *cric*. en in 't Z.-O. der Kempen *win*. Verder het ww. *winnen* voor *winden* in het Zuiden der Kempen..

A. JOOS (o. c.) geeft eveneens *win* voor Nl. *winde*.

In het Hasseltsch luidt *winden* *wɛ-nɛ* evenals *vinden* *vɛ-nɛ*, *binden* *bɛ-nɛ*, enz. (zie L. GROOTAERS en J. GRAULS, o. c., n° 217). Zie ook voor het Tongersch, L. GROOTAERS: *Het Dialect van Tongeren* (Lier, 1910), p. 130 en 46.

De Waalsche vormen schijnen eerder een voortzetting van de Zuidnederlandsche te zijn.

wèle, f., qqf. m., rouleau d'agriculteur|*wèler*, v. tr., rouler (une terre)| *wèlédje*, m., action de rouler (une terre). [All. *welle*, rouleau.]

De *rol* heet in een groot deel van Vlaamsch-België *wel*. Zie RUTTEN (o. c.): *wel*, z. v. *Rol*; *wellen*, bed. en onz.

zw. ww. Met de wel werken. Samenstellingen : *Afwellen*, *her-*, *over-*, *toe-*, *uit-*, *wegwellen*.

CORNELISSEN en VERVLIIET en CLAES (o. c.) vermelden eveneens *wel* voor rol en *wellen* voor rollen.

In het Waasch noemt men *wel* of *rol* : „Het deel van „eene dunnen boomstam of van een dikken tak waar „eene vracht op ligt die moet voortgerold worden” (zie A. JOOS, o. c.).

In Nederlandsch-Limburg heeft *wel* eveneens de betekenis van rol (zie TH. DORREN en L. VAN DER HEYDEN, o. c.).

KILIAAN kent reeds *Welle*, cylindrus, volvolus ; lignum teres instar cylindri quo voluto equatur solum ; *Wellen*, volvere ; *Wellinghe*, volutatio.

yan', s. m., gaillard : *c'è-st-on yan'* ! ; *fé l'yan'*, *fé di s'yan'*, faire le crâne. [Néerl. *Jan*, *Jean* ; gaillard.]

Vergelijk RUTTEN (o. c.) : *Jan*, z. m. *Een Jan zijn*, *den Jan spelen*, *uithangen*, veel beslag maken. Zie A. JOOS, CORNELISSEN en VERVLIIET, IS. TEIRLINCK, o. c.

In het Hasseltsch zegt men *van zəne jan make* van zijn Jan maken (van zijn neus maken) ; deze uitdrukking is trouwens veel verspreid in Zuid-Nederland, vooral in Limburg, Brabant, Antwerpen en in sommige deelen van Oost-Vlaanderen ; in het Brusselsch Fransch luidt ze : *faire de son Jan* (zie J. GRAULS, *Iets over Hasseltsche voor-namen*, *Handelingen*, jg. IV, p. 223).

zingler, *cingler* (frapper) ; — (Flémalle) *on d'mèy-zinglé*, *toqué*, *demi-fou* | *z'gliné* (Villers-S-Gertrude) : *il a stou z'gliné*, *battu*, *rossé*. [Pour **zingliné* ; cf. *Etym.*, 289.]

zinguer (Esneux ; zé-Trembleur), *cingler*, *rosser* ; *il a stou zingué*. [Altéré de *zingler*.] | *zink*, onom. indiquant un coup de fouet : *dji lé ènn'a d'né zink èt zink*, je l'ai cinglé d'importance.

Prof. HAUST vermeldt eveneens : „*cingler, singler*, v. tr., „*sangler, ceindre, serrer avec une sangle*” en doet hier opmerken : „Ce mot devient *zingler* au sens de : *cingler, frapper à coups de lanières, etc.*”

Naar aanleiding van dit W. *cingler* dat tot *zingler* is geworden, kan ik er niet aan weerstaan hier even te wijzen op de Zuidnederlandsche beteekenis van *zingelen*.

Zoo vermeldt RUTTEN (o. c.) *zingelen*, bed. zw. ww. Afranselen. — Afl. : *Zwingeling*.

CORNELISSEN en VERVLIEET (o. c.) geven : *Zwingel*, znw., m. — *Zwingel krijgen*, eene rammeling krijgen. — *Iemand zwingel geven*, hem afranselen. *Zwingelen*, w., b. — Fig. Aframmelen. Ik zal dieë' zwingelen ! De vader zwingelde over zijne' zeun.

In Brabant zegt men algemeen *zing* voor slag, b. v. *iemand een zwing op zijn gezicht geven*. Ook buiten Brabant heb ik het woord met die beteekenis hooren gebruiken, zoo b. v. te Mechelen, Herentals, Wiekevorst, Aalst, Denderwindeke, Oudegem-bij-Dendermonde.

In het Brusselsch Fransch is er verwarring ontstaan tusschen het Znl. *zing*, slag, en den Engelschen bokstern *swing*, Nl. zwaai. Zoo b. v. kan men hooren : *Je vais lui donner un zwing sur la figure*. Deze *zing* wordt dan juist uitgesproken als in het Vlaamsch.

Ik zal niet beweren dat er een etymologisch verband bestaat tusschen het Waalsch *zingler, zink* en het Znl. *zingelen, zwingel, zwing*. Doch semantisch staan zij toch heel dicht bij elkaar. Deze semantische overeenkomst treft vooral bij *on d'mèy-zinglé, toqué, demi-fou*, en de beteekenis welke *zingeleer* te Exel in Limburg heeft, namelijk : een zonderling, een kwibus. Tot nog toe heb ik deze beteekenis elders niet aangetroffen.

En zoo zijn we aan het einde gekomen van de vijfde

bijdrage welke wij aan J. HAUST's *Dictionnaire liégeois* hebben gewijd. Ik kan dit artikel niet besluiten zonder er nogmaals op te wijzen hoeveel genot ik aan de studie van dit woordenboek heb beleefd. De talrijke uren, die ik daarin heb doorgebracht, openden voor mij nieuwe horizons en versterkten in mij de overtuiging dat Prof. HAUST niet enkel aanspraak mag maken op de dankbaarheid van de Walen maar ook op die van de Vlamingen. Door zijn werk immers kunnen heel wat duistere punten in verband met de Nederlandsche taal uitgelegd en nader verklaard worden. En van nog grooter belang zijn de discussies, de wetenschappelijke studies, welke zijn *Dictionnaire liégeois* van verschillende zijden heeft uitgelokt en welke de kennis én van het Romaansch én van het Germaansch moeten ten goede komen. Een eeresaluut dus aan zulk een zoeker, aan zulk een opwekker tot de onbaatzuchtige studie van de volkstaal!
